

Han byggde en stad och en stark stat

Berättelse

Birger Magnusson föddes omkring år 1210 i Östergötland. Han kallas oftast Birger Jarl. Han kom från en mäktig familj och fick tidigt mycket makt.

På den här tiden var Sverige inte ett lugnt land. Olika släkter slogs om makten, och kungar blev ofta mördade eller störtade. Birger fick titeln jarl, eftersom det var den högsta posten näst efter kungen.

När den gamle kungen dog, blev Birgers son Valdemar vald till kung år 1250. Men Valdemar var bara ett barn, och därför var det Birger som styrde i hans ställe. Birger blev aldrig själv kung, men han hade ändå makten i nästan tjugo år.

Birger är mest känd för att han brukar kallas Stockholms grundare. Omkring år 1250 lät han bygga fästen vid Mälaren, där sjön rinner ut mot havet. Han valde platsen med omsorg, eftersom han därifrån kunde skydda staden och styra handeln. Stockholm blev snart en viktig stad för köpmän.

Birger arbetade också med lagarna. Han skapade fridslagar som skulle skydda människor. En lag skyddade en person i hans eget hem, och en annan skyddade kvinnor. När någon bröt mot lagen, skulle nu staten straffa personen. Förut hade familjerna ofta hämnats själva. Detta var en stor förändring.

Birger ledde också ett krig österut, mot dagens Finland. På så sätt blev det svenska inflytandet starkare där.

Birger Jarl dog den 21 oktober 1266 och begravdes i Varnhem i Västergötland. Två av hans söner blev senare kungar. Han skapade alltså en kungaätt, fast han aldrig själv bar kronan.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
jarl	den högsta titeln efter kungen på medeltiden
mäktig	som har mycket makt
störta	att med våld ta makten från någon
fästning / fäste	en stark byggnad med murar som skyddar en plats
rinna ut	när vatten från en sjö går vidare mot havet
med omsorg	Hon valde platsen med omsorg.
köpman	en person som köper och säljer varor
fridslag	en lag som skyddar människor
hämnas	att själv straffa någon för något ont
kungaätt	en familj som flera kungar kommer ifrån

Läsförståelsefrågor

1. Hur var Sverige på Birgers tid?
 1. Lugnt och fredligt.
 2. Oroligt, med strider om makten.
 3. Styrt av ett annat land.
2. Varför styrde Birger landet i stället för sin son?
 1. Sonen ville inte bli kung.
 2. Sonen var ännu ett barn.
 3. Sonen bodde i ett annat land.
3. Varför valde Birger just den platsen för Stockholm?
 1. Där bodde redan många köpmän.
 2. Därifrån kunde han skydda staden och styra handeln.
 3. Platsen låg nära hans hem i Östergötland.
4. Vad hände med den som bröt mot fridslagarna?
 1. Familjen fick straffa personen själv.
 2. Staten skulle straffa personen.
 3. Ingenting hände.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Birger blev själv vald till kung.
 2. Birger lät bygga fästen vid Mälaren.
 3. Birger hade fem söner.
6. Var begravdes Birger Jarl?
7. Skriv en mening om vad fridslagarna var till för.
8. Varför kan man säga att Birger skapade en kungaätt, fast han aldrig själv blev kung? (Tänk efter och svara med stöd i texten.)
9. Vad ledde Birger för krig, och vart?

Facit

1. b
2. b
3. b
4. b
5. 1. nej b) ja c) det står inte i texten
6. I Varnhem i Västergötland.
7. Exempel på svar: Fridslagarna skulle skydda människor, till exempel i deras eget hem.
8. Exempel på svar: Två av hans söner blev senare kungar, så makten gick vidare i hans familj.
9. Han ledde ett krig österut, mot dagens Finland.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar tema makt och samhälle. Övningen tränar eleverna i att förstå orsak och verkan (varför Birger valde en viss plats, varför han styrde i stället för sonen).

Diskussionsfrågor

- Varför är det bra att staten, och inte enskilda familjer, bestämmer straff?
- Vilken stad i ditt liv är viktig för dig? Varför?
- Birger fick makt utan att vara kung. Tror du att titlar är viktiga? Varför eller varför inte?
- **Skriv (3–4 meningar):** Berätta om en person som du tycker har gjort något viktigt för andra människor.

Källor och faktagranskning

- Birger Jarl – Wikipedia (svenska/engelska): https://en.wikipedia.org/wiki/Birger_Jarl
- SO-rummet: Birger jarl – <https://www.so-rummet.se/kategorier/birger-jarl>
- Populär Historia: Birger jarl – jarlen som byggde riket – <https://populärhistoria.se/sveriges-historia/kungar-drottningar/birger-jarl-jarlen-som-byggde-riket>
- Erikskrönikan (medeltida källa till grundandet av Stockholm)

Faktagranskad i juni 2026. Birger Magnusson (Birger Jarl) föddes omkring 1210, troligen i Bjälbo i Östergötland, och dog den 21 oktober 1266 i Jälbolung i Västergötland. Han var jarl och Sveriges verkliga makthavare cirka 1248–1266, men blev aldrig kung. Hans son Valdemar blev kung 1250 och Birger styrde som förmyndare/regent. Han knyts traditionellt till grundandet av Stockholm (omkring 1250; första skriftliga omnämmandet 1252) och till de så kallade fridslagarna (hemfrid, kvinnofrid, kyrkofrid, tingsfrid). Han ledde också ett korståg som befäste svenskt inflytande i Finland. Osäkerheter: exakt födelseår och födelseort är inte säkert belagda; uppgiften att han "grundade" Stockholm bygger till stor del på Erikskrönikan och är delvis legend. Han är begravd i Varnhems klosterkyrka i Västergötland.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.